
Recenze

Hynek Janoušek: Intencionalita a apriorita

Studie ke vztahu Brentanovy a Husserlovy filosofie

Praha, Togga 2015 (v knize vročení 2014). 343 s.

Recenzovaná kniha vychází z autorovy vynikající doktorské disertace *Teorie soudu v brentanovské škole a u raného Husserla*, obhájené na FF UK roku 2015. Oproti rozsáhlé a obsahově velmi bohaté disertaci jsou v knize vypuštěny kapitoly o Martym a Meinongovi (s. 118–170 disertace); ostatní materiál je dopracován a pročištěn směrem k vynechání méně podstatného a dotažení nově zvolené hlavní linie výkladu. Jedná se o autorovu knižní prvotinu, jakkoli čtenáři ho již mohou znát – vedle četných recenzí a článků – jako spolueditora čtanky *Syntetické soudy apriori* (Praha 2012) a překladatele, především Huma (1. kniha *Pojednání a Výtah*) a Husserla (podíl na *Logických zkoumáních II a Idejích II*).

Výsledkem je výběrná kniha, soustředěná na klíčové aspekty vztahu Brentano – Husserl, s krátkou, ale důležitou mezihrou na téma Twardowského knihy *K nauce o obsahu a předmětu představ* z roku 1894¹ (s. 175–189 recenzované publikace). Časově je probírán především vrcholný Brentano z jeho vídeňského období a raný Husserl, přičemž právě tato období jsou rozhodující pro recepci a přepracování Brentanovy deskriptivní psychologie u Husserla. Hlavní linie výkladu v knize sleduje především motiv intencionality, tzn. vztahu vědomí k předmětu; pozornost věnuje Janoušek také důležitým motivům možnosti apriorního poznávání a teorie soudu u obou autorů. Stranou tedy zůstává Brentanova teorie hodnot a jen okrajově je pojednán pozdní Brentano s jeho „reistickou“ teorií intencionality a soudu.

Není třeba zdůrazňovat, že autorovým tématem je jeden z rozhodujících momentů vývoje filosofie dvacátého století: pojednávané spisy jsou staré přes sto let, ale leccos z diskutovaných myšlenek jako by bylo součástí dodnes probíhající debaty. Janouškův přístup je přitom ryze historiografický: předkládá a osvětluje nauky, problémy a argumenty, jak je nachází u Brentana, Twardowského a Husserla, aniž by se pokoušel o aktualizující spojení s pozdějšími diskusemi nebo rozvíjel svou vlastní filosofickou pozici či polemiku. Pokud by se ale někdo obával, že výsledkem bude nezáživné referování textů dávno mrtvých autorů, může být ubezpečen, že opak je pravdou: v Janouškově podání probíraná látka ožívá a čtenář s napětím sle-

---

1 Twardowski, K., *Zur Lehre vom Inhalt und Gegenstand der Vorstellungen. Eine psychologische Untersuchung*. Wien, Hölder Verlag 1894.

duje rozvíjení filosoficky vysoce zajímavých a velmi srozumitelně předkládaných (byť mnohde zdaleka ne jednoduchých) myšlenek.

V případě Brentana a Twardowského Janoušek nepředpokládá u čtenáře žádné předchůdné znalosti a vykládá vše od začátku, zatímco v případě Husserla si z pochopitelných důvodů (existující bohaté a dobře dostupné literatury a vůbec široké obeznámenosti) může dovolit úvody omezit a přejít rovnou k tématu knihy. Po životopisném úvodu k Brentanovi a kapitole o aristotelských kořenech rané Brentanovy teorie soudu a intencionality následuje první hlavní kapitola knihy: důkladný výklad hlavních myšlenek Brentanovy deskriptivní psychologie z jeho středního, vídeňského období (s. 61–174 recenzované publikace). Dozvídáme se tu, co jsou psychické a fyzické fenomény, co je intencionalita, jak je to s možností poznávat zákonitosti psychického života a priori, a rovněž něco o Brentanově teorii soudu a souzení.

Nevelká Twardowského kniha z r. 1894 je důležitá v několika ohledech. Za prvé, původně dvojčlenné Brentanovo pojetí intencionality (akt : in-existující předmět) nahrazuje Twardowski – v návaznosti na bolzanovskou tradici – pojetím tříčlenným, když odlišuje obsah a předmět představy. A za druhé, imanentní obsah představy není tím, co je intendováno (jako byl u Brentana jeho imanentní předmět), nýbrž to, skrze co je intendován vůči aktu transcendentní (či Twardowského slovy na aktu nezávislý) předmět – což je názor, který se mezi Brentanovými žáky, zejména u Meinonga a raného Husserla, rychle rozšířil.

Jakkoli Husserl ve druhé polovině devadesátých let Twardowského inovace přijal, Janoušek se nespokojuje s ukázáním, že a jak k tomu došlo. Naopak, líčí důkladně, jak Husserl – ještě stále na brentanovském půdoryse – obezřetně dopracovával a zkusmo doplňoval mistrovo učení ve *Filosofii aritmetiky*,² kde šlo zejména o roli nevlastních představ chápaných jako znaky a nezbytných pro vznik aritmetiky, a v „Psychologických studiích k elementární logice“;³ kde navrhl rozlišovat v rámci představujících aktů mezi reprezentacemi a názory. Právě potíže, na něž narazil při těchto výzkumech, Husserla podle Janouška vedly k přijetí obou výše uvedených Twardowského inovací (přičemž ovšem Husserl Twardowského pojetí také v některých bodech kritizoval a modifikoval).

Jak řečeno, cenná kniha analyzující a shrnující obtížná, důležitá a dosud málo zpracovaná témata a přitom přístupná i pro středně pokročilé studenty.

Josef Moural

2 Husserl, E., *Philosophie der Arithmetik. Psychologische und logische Untersuchungen*. Halle, Pfeiffer Verlag 1891.

3 Husserl, E., *Psychologische Studien zur elementaren Logik I. Philosophische Monatshefte*, 30, 1894, s. 159–191. Reprinted in: *Husserliana*. Bd. 22. Den Haag, Nijhoff Verlag 1979, s. 92–123.